

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jiřího Pally a soudců Mgr. Aleše Roztočila a Mgr. Petra Šuránka v právní věci žalobce: **K. M.**, zast. JUDr. Jiřím Dvořákem, advokátem, se sídlem Hálkova 1185/24, Plzeň, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 1. 2017, č. j. 16 Ad 54/2016 - 32,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se zamítá.**
- II. Žalovaná **je p o v i n n a** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení ve výši 1.573 Kč do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce advokáta JUDr. Jiřího Dvořáka.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 9. 6. 2015, č. j. X, žalovaná uložila žalobci podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů („dále jen zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“), povinnost vrátit jí přeplatek na vdoveckém důchodu za období ode dne 22. 9. 2011 do dne 21. 8. 2013 ve výši 138.971 Kč, a to do osmi dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. V odůvodnění rozhodnutí poukázala na podmínky pro vznik nároku na vdovecký důchod podle § 50 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), a vysvětlila, že žalobci v období ode dne 22. 9. 2011 do dne 21. 8. 2013 vyplácela vdovecký důchod, ačkoliv mu nenáležel, neboť jeho dcera L. dne 31. 8. 2011 ukončila soustavnou přípravu na budoucí povolání. Žalovaná

konstatovala, že odpovědnost podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení vyžaduje zavinění. Žalobce přitom zavinil vznik přeplatku z nevědomé nedbalosti, neboť z okolností mu muselo být zřejmé, že mu žalovaná vyplácí důchod neprávem, a přesto ho přebíral. Žalobce věděl, že jeho nárok na vdovecký důchod zanikl dnem, kdy jeho dcera L. přestala být nezaopatřeným dítětem, a musel vědět, že nesplňuje jiné podmínky pro trvání nároku na vdovecký důchod. Žalovaná připomněla, že žalobci odňala vdovecký důchod ke dni 22. 1. 2013, přesto jej i nadále poukazovala na jeho účet, a to až do 21. 8. 2013. V dané době tedy žalobce věděl, že mu důchod nenáleží, a došlo tak ke splnění podmínek podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Žalovaná proto dovodila, že je oprávněna žalobci za předmětnou dobu vyčíslit přeplatek. Dodala, že žalobce nesplnil oznamovací povinnost ani povinnost vrátit neprávem vyplacenou dávku, a uvedla, že tímto rozhodnutím realizuje rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 23. 1. 2015, č. j. 16 Ad 131/2013 - 42.

Rozhodnutím ze dne 4. 3. 2016, č. j. X, žalovaná zamítla námitky žalobce a potvrdila rozhodnutí ze dne 9. 6. 2015, č. j. X. V rozhodnutí o námitkách konstatovala, že žalobce měl podle § 50 odst. 2 písm. a) zákona o důchodovém pojištění nárok na vdovecký důchod naposledy v srpnu roku 2011, a to z titulu péče o nezaopatřené dítě. Žalovaná přitom vycházela z potvrzení o studiu žalobcovy dcery na Střední zdravotnické škole a Vyšší odborné zdravotnické škole v Plzni ze dne 20. 10. 2015 a z právní úpravy soustavné přípravy dítěte na budoucí povolání na střední škole podle § 22 odst. 2 písm. b) a c) zákona o důchodovém pojištění, jakož i z právní úpravy vdoveckého důchodu podle § 50 odst. 1, § 50 odst. 2 písm. a) a § 50 odst. 7 zákona o důchodovém pojištění. Vzhledem k tomu, že žalovaná vyplatila poslední splátku vdoveckého důchodu dne 19. 7. 2013, žalobci vznikl přeplatek za 23 měsíců výplaty dávek vdoveckého důchodu v celkové výši 138.971 Kč.

Žalovaná uvedla, že podle § 50 odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení byl žalobce povinen do osmi dnů ohlásit skutečnosti rozhodné pro poskytování dávky. Žalobce neohlásil, že jeho dcera L. ukončila své středoškolské studium v červnu roku 2011. Žalovaná o plánovém ukončení studia věděla prostřednictvím potvrzení o soustavné přípravě dítěte na budoucí povolání a rozhodnutí o odnětí sirotčího důchodu L. M. ze dne 23. 5. 2011 vydala v tzv. automatizovaném režimu. Žalovaná shrnula, že pokračovala ve výplatě vdoveckého důchodu a žalobci jej odňala až rozhodnutím ze dne 26. 11. 2012, a to od 22. 1. 2013. Výplatu vdoveckého důchodu však žalovaná ukončila až v červenci roku 2013. Uvedla, že „[...] vyčísila přeplatek na vdoveckém důchodu v celkové částce 138.971 Kč, který vznikl za období od 22. 9. 2011 do 21. 8. 2013, a vydala prvoinstanční rozhodnutí ze dne 15. 7. 2013. Účastník řízení [tj. žalobce] teprve až proti prvoinstančnímu rozhodnutí ČSSZ [tj. žalovaná] ze dne 15. 7. 2013 podal dne 12. 8. 2013 své v pořadí první písemné námitky prostřednictvím svého právního zástupce. O prvních námitkách účastníka řízení rozhodla ČSSZ svým druhoinstančním rozhodnutím ze dne 18. 10. 2013. V rámci řízení o námitkách účastníka řízení předchozí právník zjistil, že dcera účastníka řízení L., má nárok na sirotčí důchod i jeho výplatu až do 31. 8. 2011. Proto ČSSZ rozhodnutím ze dne 11. 11. 2013 uvolnila výplatu sirotčího důchodu pro L. ve výši 5.193 Kč měsíčně od 22. 7. 2011 s tím, že vdovecký důchod činí 5.931 Kč měsíčně. I toto prvoinstanční rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013 ČSSZ adresovala účastníku řízení. ČSSZ pak poštovní poukázkou na adresu účastníka řízení vyplatila sirotčí důchod v celkové výši 10.386 Kč, a to za dobu od 22. 7. 2011 do 21. 9. 2011. Bohužel prvoinstanční rozhodnutí ČSSZ ze dne 11. 11. 2013 neobsahovalo ve

pokračování

svém výroku datum, do něhož sirotčí důchod dceři účastníka řízení L. náležel v roce 2011. ČSSZ stále pokračovala ve výplatě vdoveckého důchodu na účet účastníka řízení. Proti rozhodnutí ze dne 18. 10. 2013 pak právní zástupce účastníka řízení podal žalobu a byl zcela úspěšný ve věci, neboť Krajský soud svým rozsudkem ze dne 23. 1. 2015, sp. zn. 16 Ad 131/2013 zrušil jak prvoinstanční rozhodnutí ČSSZ ze dne 15. 7. 2013, tak druhoinstanční rozhodnutí ČSSZ ze dne 18. 10. 2013, vytknul ČSSZ její postup výše uvedený a zavázal ČSSZ svým právním názorem nejprve zvážit další postup i v rámci tzv. dobré správy a teprve poté vydat nové rozhodnutí, kterým bude ČSSZ realizovat rozsudek tohoto krajského soudu. ČSSZ v rámci tohoto řízení o v pořadí druhých námítkách považuje za neúčelné jakkoliv komentovat postup ČSSZ, jehož výsledkem byla vydaná prvoinstanční rozhodnutí ze dne 26. 11. 2012 a ze dne 15. 7. 2013. Do budoucna si lze jen přát, aby takový postup ČSSZ již neopakovala.“

K námítkám žalobce žalovaná poukázala na § 118 odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení a konstatovala, že žalobce je odpovědný za zaviněný vznik přeplatku. Žalobce si totiž nechal vyplatit 23 měsíčních splátek vdoveckého důchodu, ačkoliv věděl, že 16. 6. 2011 jeho dcera L. ukončila studium, od 1. 9. 2011 již není studujícím sirotkem a že se dne 24. 8. 2011 přihlásila na úřad práce jako uchazečka o zaměstnání. Žalobce tak mohl a měl vrátet dávky vdoveckého důchodu z vlastní iniciativy na účet žalované.

Žalovaná poukázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010 - 54, a uvedla, že pro naplnění prvku zavinění podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení postačuje nedbalost. Zákon žalobci neumožňuje zbavit se odpovědnosti vrátit přeplatek ani v případě, kdy žalovaná poukázala splátky vdoveckého důchodu omylem. Žalobce podle žalované zanedbal svou ohlašovací povinnost, avšak také povinnost nepřijmout, respektive neprodleně vrátit vdovecký důchod, neboť z okolností mu muselo být zřejmé, že mu nenáleží. Žalobce podle žalované věděl, že mu byl přiznán nárok na vdovecký důchod jen z titulu péče o nezaopatřené studující dítě. Tento závěr žalovaná opřela o rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 8. 2013, č. j. 4 Ads 58/2013 - 21, a ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012 - 23. Konstatovala, že jí v příčinné souvislosti se zaviněným jednáním žalobce vznikla škoda ve výši 138.971 Kč. S odkazem na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 6. 2014, č. j. 8 Ads 17/2014 - 33, a ze dne 10. 1. 2013, č. j. 8 As 34/2012 - 35, žalovaná uvedla, že při posuzování zavinění je třeba vycházet z možné, nikoliv reálné znalosti. Žalobce přitom nezachoval potřebnou míru opatrnosti a bez racionálního důvodu předpokládal, že může pobírat vdovecký důchod, i když již nepečoval o nezaopatřené studující dítě. Žalovaná uvedla, že „[...] sice rozhodla původně prvními námítkami napadeným rozhodnutím ze dne 15. 7. 2013 o povinnosti účastníka řízení vrátit přeplatek na vdoveckém důchodu až třiaadvacet měsíců po zániku nároku na vdovecký důchod. Toto prodlení však nemohlo založit legitimní očekávání účastníka řízení, že si může ponechat neprávem vyplacené dávky. Nic na této skutečnosti nemůže změnit ani tvrzení účastníka řízení, že logicky a oprávněně předpokládal, že ČSSZ eviduje a sleduje jeho nároky a že účastník řízení nemusí sledovat a hlídat platby důchodu tak, aby nepřevzal platbu neoprávněně vyplaceného důchodu.“

Žalovaná připomněla, že s ní žalobce uzavřel dohodu o úhradě přeplatku ve splátkách, přičemž mu ke dni vydání rozhodnutí zbývalo uhradit 86.971 Kč.

K aplikaci základních zásad činnosti správních orgánů žalovaná konstatovala, že zjistila skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a postupovala obdobně jako v jiných, obdobných věcech. K námitce, že předpisy o důchodovém zabezpečení jsou náročné na seznámení i pochopení, žalovaná uvedla, že se na ni žalobce mohl obrátit, popřípadě se mohl seznámit s odpověďmi na často kladené otázky na jejích webových stránkách. Žalobce si nadto mohl nechat vysvětlit své povinnosti od advokáta, který jej již dříve zastupoval v žalobním řízení proti žalované. K námitce žalobce, že mu není jasné, proč by měl mít nárok na vdovecký důchod jen po dobu péče o nezaopatřené dítě, když jiní o žádné dítě nepečují a beztak vdovecký důchod pobírají, žalovaná uvedla, že se tak děje na základě jiných, zákonem stanovených důvodů. Žalobce dnem X dosáhl věku 58 let, a to v zákonné pětileté lhůtě po zániku dřívějšího nároku na vdovecký důchod, vznikl mu tak znovu nárok na vdovecký důchod a jeho výplatu. Žalovaná mu proto od X opět přiznala vdovecký důchod. Žalovaná odmítla, že by byl žalobce oprávněn ponechat si neprávem vyplacené dávky v důvěře ve správnost jejích postupů. Uvedla, že běžný občan si při pochybnostech zjišťuje zdroje svých příjmů i právo si tyto příjmy ponechat.

K výtkám, které Krajský soud v Plzni učinil v rozsudku ze dne 23. 1. 2015, č. j. 16 Ad 131/2013 - 42, žalovaná uvedla, že zapracuje na zlepšení své činnosti. K závěru krajského soudu, že je nepochopitelné, jak mohla žalovaná při vydání rozhodnutí ze dne 15. 7. 2013 uvést přeplatek na vdoveckém důchodu za dobu ode dne 22. 9. 2011 do dne 21. 8. 2013 ve výši 138.971 Kč, když datum splatnosti bylo 22. dne v měsíci, a dávka splatná dne 22. 7. 2013 tak ještě nebyla vyplacena, žalovaná uvedla, že „[d]o celkové výše přeplatku na vdoveckém důchodu byla účastníku řízení správně započtena i červencová splátka roku 2013, která byla vyplacena dne 19. 7. 2013 (před splatností dávky) na účet účastníka řízení, a to za období od 22. 7. 2013 do 21. 8. 2013. Faktem zůstává, že zpracování každého jednotlivého přeplatku na dávce důchodového pojištění je zařazeno do konkrétní realizační skupiny v konkrétní technologické lhůtě a zahrnuje řadu úkonů (rozumí se zejména výpočet výše přeplatku, zpracování konceptu rozhodnutí, provedení veškerých účetních operací, zpracování čistopisu rozhodnutí). Proto se může stát tak, jak tomu je i v případě soudem zrušeného prvoinstančního rozhodnutí ze dne 15. 7. 2013, že zpracování a vypravení čistopisu tohoto rozhodnutí bylo provedeno dne 15. 7. 2013 a veškeré účetní operace byly dokončeny dne 19. 7. 2013. Nicméně do celkové sumy přeplatku na vdoveckém důchodu naprosto správně náleží i přeplacená červencová splátka roku 2013 vdoveckého důchodu.“ V závěru žalovaná ocenila erudici, s jakou žalobce sepsal své námitky.

Rozsudkem ze dne 30. 1. 2017, č. j. 16 Ad 54/2016 - 32, Krajský soud v Plzni zrušil rozhodnutí žalované obou stupňů a věc jí vrátil k dalšímu řízení. V odůvodnění rozsudku uvedl, že ve věci není sporu o tom, že ke dni 31. 8. 2011 přestala být dcera žalobce L. nezaopatřeným dítětem. Tímto dnem tedy zanikl její nárok na sirotčí důchod a současně zanikl i zákonný nárok žalobce na vdovecký důchod pobíraný právě z titulu péče o nezaopatřené dítě. Žalovaná však žalobci odňala vdovecký důchod až rozhodnutím ze dne 26. 11. 2012. Krajský soud přitom zdůraznil, že žalovaná znala všechny rozhodné skutečnosti, tj. datum předpokládaného ukončení studia žalobcovy dcery v červnu roku 2011. Dne 23. 5. 2011 žalovaná vydala rozhodnutí, kterým dceři žalobce ode dne 22. 7. 2011 odňala sirotčí důchod, a to s odůvodněním, že dne 30. 6. 2011 ukončí soustavnou přípravu na budoucí povolání, a nárok na sirotčí důchod tak tímto dnem zanikne. Ve výroku tohoto rozhodnutí žalovaná uvedla, že ostatní důchodové dávky nadále náleží

pokračování

v úhrnné výši 5.931 Kč. Nadto, žalovaná rozhodnutím ze dne 11. 11. 2013 znovu uvolnila sirotčí důchod pro žalobcovu dceru L., a to od 22. 7. 2011, neboť na základě vnitřních kontrolních mechanismů zjistila, že nárok na sirotčí důchod trvá až do 21. 9. 2011. I toto rozhodnutí však žalovaná zatížila zásadním pochybením, neboť neuvedla, do kdy se dávka uvolňuje. Krajský soud na základě uvedených skutečností dovodil, že se v podstatě jednalo o souběžné řízení o sirotčím důchodu a vdoveckém důchodu, jelikož vdovecký důchod byl žalobci přiznán z důvodu péče o nezaopatřené dítě. Pokud by žalovaná postupovala v souladu se zásadami dobré správy, nemohla by jí tato skutečnost uniknout a ihned v roce 2011 by vydala dvě rozhodnutí, a sice o odnětí sirotčího důchodu dceři žalobce a současně o odnětí vdoveckého důchodu žalobci. V roce 2011 žalovaná nejenže vůbec nerozhodla o odnětí vdoveckého důchodu žalobce, ale navíc v něm svými konáními vzbuzovala dojem, že mu důchod stále náleží, a to až od 22. 1. 2013, kdy mu měl být odňat.

Podle krajského soudu žalobce jako právní laik nemusel rozumět pojmu „nezaopatřené dítě“, jak jej definuje zákon, a nemusel tedy vědět, že mu již vdovecký důchod nenáleží, jak tvrdí žalovaná. Nadto, podmínka péče o nezaopatřené dítě není jedinou podmínkou pro vznik nároku na vdovecký důchod. Krajský soud také nepřisvědčil tvrzení žalované, že se žalobce mohl obrátit na ni nebo na svého právního zástupce, pokud mu situace nebyla jasná. Podle krajského soudu není pochyb, že žalobci ode dne 22. 9. 2011 nenáležel vdovecký důchod. Uvedl však, že žalovaná by měla nárok na jeho vrácení pouze za předpokladu, že jej žalobce přijal, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem. Krajský soud konstatoval, že závěry žádného z rozsudků Nejvyššího správního soudu, na které poukázala žalovaná, nelze aplikovat v nyní projednávané věci z důvodu skutkových odlišností. Předně, žalobce neporušil žádnou ze svých povinností, neboť o rozhodných skutečnostech věděl. Krajský soud připustil, že žalovaná poučila žalobce o podmínkách vzniku nároku na vdovecký důchod, nicméně v roce 2005, kdy žalobce tento důchod získal, zákon přiznával nárok na vdovecký důchod i tehdy, jestliže osoba dosáhla věku 55 let. Žalobce dosáhl 55 let dne X, tedy ještě předtím, než jeho dcera ukončila studium. I kdyby si tedy byl vědom, že péče o nezaopatřené dítě podmiňuje jeho nárok na vdovecký důchod, mohl se domnívat, že splnil jinou podmínku, to znamená, že dosáhl stanoveného věku. Žalovaná se tak podle krajského soudu nemůže domnívat, že její pojištěnci mají přehled o všech variantách a podmínkách pro vznik nároku na jí poskytované dávky. Naopak je zcela logické, že žalobce jednal s důvěrou ve správnost jejího rozhodnutí. V této souvislosti krajský soud zdůraznil, že žalovaná vyžaduje od žalobce znalost ve věcech, ve kterých v řízení sama chybovala. Žalobce se podle krajského soudu mohl prokazatelně seznámit se skutečností, že na vdovecký důchod již nemá nárok, teprve z rozhodnutí o odnětí vdoveckého důchodu. Žalovaná v žalobci vyvolala mylný dojem, že mu důchod náleží, když v rozhodnutí ze dne 23. 5. 2011 uvedla, že jeho dceři odnímá sirotčí důchod, avšak ostatní důchodové dávky nadále náleží v úhrnné výši 5.931 Kč, popřípadě když mu zaslala oznámení o úpravě vypláceného důchodu dne 24. 12. 2011 a dne 20. 12. 2012. Žalobce si tedy na základě všech okolností mohl učinit závěr, že mu žalovaná vyplácí důchod v souladu s právem. Krajský soud konstatoval, že za dobu následující poté, kdy žalovaná rozhodla o odnětí důchodu, požaduje vrácení přeplatku oprávněně. Přesto jí vytkl, že postupovala přinejmenším nešetrně, neboť dávky vyplácela ještě půl roku po rozhodnutí o odnětí vdoveckého důchodu. Krajský soud se rovněž zabýval argumentací žalované ohledně morální stránky věci.

K samotnému placení přeplatku krajský soud uvedl, že dne 12. 12. 2013 žalobce s žalovanou uzavřel dohodu o úhradě přeplatku na dávce důchodového pojištění ve splátkách, a to měsíční splátkou ve výši 4.000 Kč, kterou platil v období od února 2014 do února 2015. V tomto období žalobce zaplatil 52.000 Kč a z přeplatku na vdoveckém důchodu zůstalo neuhrazených 86.971 Kč. Žalovaná však ve výroku rozhodnutí ze dne 9. 6. 2015, č. j. X, uložila žalobci povinnost zaplatit celý přeplatek ve výši 138.971 Kč. Z rozhodnutí žalované přitom nevyplývá, jakým způsobem žalovaná naložila s dosud uhrazenou částkou, zda má žalobce doplácet již jen 86.971 Kč, nebo zda žalovaná hodlá předmětnou částku započíst či vrátit. Po zrušení prvního rozhodnutí o přeplatku krajským soudem v lednu 2015 totiž odpadl právní titul, na jehož základě žalobce s žalovanou uzavřeli předmětnou dohodu o splátkách. Krajský soud žalované vytkl, že v odůvodnění svého rozhodnutí hodnotila erudici, s jakou žalobce sepsal své námitky. Stejně tak žalované vytkla, že není zřejmé, za jakým účelem požadovala od Střední zdravotnické školy a Vyšší odborné školy zdravotnické Plzeň kopie rozhodnutí o přijetí ke studiu a kopie maturitního vysvědčení žalobcovy dcery, a to dne 12. 10. 2015, když L. M. ukončila soustavou přípravu na budoucí povolání již dne 31. 8. 2011, o čemž žalovaná věděla.

Krajský soud uzavřel, že žalovaná nerespektovala závazný právní názor, který Krajský soud v Plzni vyjádřil v rozsudku ze dne 23. 1. 2015, č. j. 16 Ad 131/2013 - 42, a ve svých rozhodnutích toliko usilovala obhájit vlastní právní názor. Obě rozhodnutí žalované jsou tak podle krajského soudu v rozporu se zákonem. Podle krajského soudu rozhodnutí žalované ze dne 9. 6. 2015 „[...] v podstatě opětne neobsahuje soudem požadované srozumitelné vysvětlení, z něhož by žalobce mohl pochopit důvody, pro něž odpovědnost, která je dle § 118a odst. 1 ZOPSZ subjektivní, byla z jeho strany naplněna před doručením rozhodnutí ze dne 26. 11. 2012 o odnětí vdoveckého důchodu od 22. 1. 2013, ani nejsou uvedena konkrétní pochybení žalobce, kterých se měl dopustit, přičemž pouhá citace paragrafů a právních předpisů je zcela nepostačující.“ Krajský soud zavázal žalovanou, že v novém rozhodnutí „[...] bude konečně realizovat rozsudek zdejšího soudu č. j. 16Ad 54/2016 - 32 ze dne 30. 1. 2017, tedy rozhodne o vrácení přeplatku vdoveckého důchodu vypláceného žalobci v souladu s rozhodnutím ze dne 26. 11. 2012 (řádně vymezí i rozhodné období), jehož výrok i odůvodnění budou zcela v souladu s příslušnými ustanoveními správního řádu a rovněž i zákona č. 582/1991 Sb. a z. č. 155/1995 Sb. Žalovaná se rovněž řádně vypořádá i s částkou, která byla již žalobcem uhrazena dle uzavřené dohody o splátkách, případně část uhrazené částky žalobci vrátí po započtení správně vyčísleného přeplatku za rok 2013.“

Proti tomuto rozsudku podala žalovaná (dále jen „stěžovatelka“) včasnou kasační stížnost z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a) a d) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“). V ní namítla, že v novém řízení postupovala v souladu se závazným právním názorem, který Krajský soud v Plzni vyjádřil v rozsudku ze dne 23. 1. 2015, č. j. 16 Ad 131/2013 - 42. To znamená, že vysvětlila, v čem spatřuje naplnění podmínek odpovědnostního vztahu, respektive zavinění žalobce za vznik přeplatku podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, uvedla přesný způsob výpočtu přeplatku, objasnila výplatu poslední splátky důchodu za období ode dne 22. 7. 2013 do dne 21. 8. 2013 a zaobírala se všemi námitkami žalobce. Stěžovatelka konstatovala, že ji krajský soud neuložil znovu rozhodnout toliko o přeplatku na vdoveckém důchodu za období od 22. 1. 2013 do 21. 8. 2013, kdy již žalobce věděl na jisto, že nemá na důchod nárok. Skutečnost, že v novém rozhodnutí znovu uložila

pokračování

žalobci povinnost k úhradě přeplatku na důchodu za období před i po dni 22. 1. 2013, tak podle ní neznamená, že by nerespektovala právní názor krajského soudu.

Stěžovatelka zopakovala argumenty, které již vyjádřila ve svých rozhodnutích, nadto konstatovala, že v rozhodnutí ze dne 4. 12. 2008 žalobci výslovně sdělila, že „[v]zhledem k tomu, že nadále pečujete o nezaopatřené dítě, obnovujeme od 22. 7. 2008 vdovecký důchod“. Stěžovatelka uvedla, že vdovecký důchod žalobci odejmula a vždy znovu uvolnila jen v návaznosti na studium dcery. Žalobce tedy věděl, že mu stěžovatelka vyplácí důchod toliko v návaznosti na studium jeho dcery. Nadto, informace, že nárok na vdovecký důchod je nejčastěji odvozen od péče o nezaopatřené studující dítě, je součástí obecného právního vědomí společnosti, a to zejména mezi poživateli pozůstalostních důchodů. Stěžovatelka uvedla, že „[a]utomatické oznámení o valorizaci důchodu není dokladem o správnosti trvání nároku na dávku a ani úsudek soudu, potažmo žalobce o zachování nároku na vdovecký důchod při splnění některé z dalších zákonných podmínek - dosažením věku neobstojí při vědomí, že k založení povinnosti vrátit přeplatek postačí existence pouze nedbalostní formy zavinění při přijetí neprávem vyplacené dávky.“ Stěžovatelka odmítla tvrzení soudu, že žalobce mohl ve svých úvahách vycházet z právní úpravy účinné v roce 2005 a domnívat se, že mu nárok na vdovecký důchod náleží z důvodu dosažení věku 55 let, i když již nepečoval o nezaopatřené dítě. Uvedla, že podle § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném ke dni přiznání vdoveckého důchodu, tj. 18. 7. 2015, náležel vdovecký důchod vdovci při dosažení 58 let, nikoliv 55 let, jak uvedl krajský soud.

Vzhledem ke všem uvedeným skutečnostem stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalobce ve vyjádření ke kasační stížnosti zdůraznil, že podstatou celé věci je otázka, zda žalobce byl či nebyl v dobré víře, když přijímal splátky vdoveckého důchodu. Krajský soud přitom dospěl k závěru, že rozhodnutí žalované jsou nezákonná z důvodu nesprávné aplikace § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, a zavázal stěžovatelku, aby v souladu se zákonem spočítala, kolik je žalobce povinen vrátit za období, na které je podle závazného právního závěru krajského soudu naposledy uvedené ustanovení neaplikovatelné. S ohledem na tyto skutečnosti žalobce konstatoval, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., podle nichž byl vázán rozsahem a důvody, jež byly stěžovatelkou v kasační stížnosti uplatněny. Přitom neshledal vady uvedené v § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti. Z obsahu kasační stížnosti je zřejmé, že ji stěžovatelka podala z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. a) a d) s. ř. s.

Podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. „[k]asační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.“ Nesprávné právní posouzení spočívá buď v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popř. je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. „[k]asační stížnost lze podat pouze z důvodu tvrzené nepřezkoumatelnosti spočívající v nesrozumitelnosti nebo nedostatku důvodů rozhodnutí, popřípadě v jiné vadě řízení před soudem, mohla-li mít taková vada za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé.“

Kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud v první řadě konstatuje, že Krajský soud v Plzni v odůvodnění předcházejícího rozsudku ze dne 23. 1. 2015, č. j. 16 Ad 131/2013 - 42, mimo jiné konstatoval, že původní rozhodnutí žalované ze dne 15. 7. 2013 a ze dne 18. 10. 2013 jsou nepřezkoumatelná, neboť stěžovatelka nedokázala srozumitelně vysvětlit, z jakých konkrétních okolností dovozuje zavinění žalobce na vzniku přeplatku ve smyslu § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Kromě toho však krajský soud předeštl, že zavinění žalobce za vznik přeplatku nelze stavět na argumentu, že měl znát obsah § 50 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, přičemž krajský soud připomněl, že ve veřejné správě platí princip presumpce správnosti rozhodnutí správního orgánu. Tyto závěry krajského soudu však stěžovatelka v nových rozhodnutích, v rozporu s § 78 odst. 5 s. ř. s., ignorovala a své úvahy o zavinění žalobce za vznik přeplatku stavěla právě na tvrzení, že si žalobce měl být vědom podmínek pro trvání vdoveckého důchodu podle § 50 zákona o důchodovém pojištění, aniž by se přitom vypořádala s důsledky principu presumpce správnosti rozhodnutí v posuzované věci, tj. rozhodnutí ze dne 23. 5. 2011, ve kterém výslovně uvedla, že ostatní důchodové dávky (v daném případě vdovecký důchod) ve výši 5.931 Kč žalobci náleží i po odnětí sirotčího důchodu jeho dceři. Závěry stěžovatelky v nových rozhodnutích tak byly i nadále nesrozumitelné, neboť není zřejmé, jak měl žalobce z okolností předpokládat, že mu stěžovatelka vyplácela splátky vdoveckého důchodu neprávem, když mu ona sama v rozhodnutí ze dne 23. 5. 2011 sdělila, že na tyto splátky má nárok. Vzhledem k této skutečnosti Nejvyšší správní soud nepřisvědčil tvrzení stěžovatelky, že si žalobce musel být vědom, z jakého právního titulu pobírá vdovecký důchod a že tento titul již pominul, že měl přihlédnout k poučením, která mu stěžovatelka již dříve poskytla, popřípadě, že měl aktivně zjišťovat, zda vdovecký důchod získává po právu. Stěžovatelce lze přisvědčit, že v právu platí obecná zásada „neznalost zákona neomlouvá“, nicméně v nyní posuzované věci se žalobce nedovolává toliko své neznalosti, avšak především ubezpečení, kterého se mu dostalo od stěžovatelky, a to prostřednictvím individuálního správního aktu, který je projevem veřejné moci a je s ním spojena presumpce správnosti. Právě tato okolnost je podle Nejvyššího správního soudu rozhodující. Kdyby stěžovatelka respektovala závazný právní názor krajského soudu a posuzovala odpovědnost žalobce podle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení s ohledem na princip presumpce správnosti správního rozhodnutí, musela by dojít k závěru, že žalobce až do dne 22. 1. 2013, od kterého mu stěžovatelka odňala vdovecký důchod, nemohl vědět, že mu vdovecký důchod vyplácí neprávem.

V této souvislosti Nejvyšší správní soud poznamenává, že skutková situace v nyní posuzované věci se významně odlišuje od věcí, o nichž již rozhodoval pod sp. zn. 3 Ads 35/2010, sp. zn. 4 Ads 58/2013 či pod sp. zn. 3 Ads 95/2012, na které stěžovatelka poukázala v žalobou napadeném rozhodnutí. V žádné z těchto věcí totiž správní orgán autoritativně, zcela konkrétně a výslovně neubezpečil příjemce důchodu, že na něj má nárok i v době, za kterou následně požadoval jeho vrácení. Ve věci sp. zn. 3 Ads 35/2010 sice stěžovatelka zasílala tehdejšímu žalobci automatické oznámení o valorizacích důchodu,

pokračování

to však, co do výslovnosti a konkrétnosti, nelze srovnávat s rozhodnutím stěžovatelky ze dne 23. 5. 2011. V posuzované věci Nejvyšší správní soud naopak poukazuje na rozsudek ze dne 1. 4. 2015, č. j. 6 Ads 287/2014 - 19, podle kterého „[j]estliže Česká správa sociálního zabezpečení přiznala žalobkyni na základě její žádosti (obnovený) vdovský důchod, pak žalobkyně oprávněně vycházela z presumpce správnosti vydaného správního rozhodnutí. Ze samotného faktu, že ji zaměstnanci na pobočce okresní správy sociálního zabezpečení před podáním žádosti poučili, že žádnou z podmínek pro přiznání důchodu nesplňuje, nelze dovodit, že vzhledem ke svým osobním poměrům měla a mohla předpokládat, že důchod je jí vyplácen neprávem (§ 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení).“

Podle Nejvyššího správního soudu ve věci nemá žádný význam, že žalobce neoznámil stěžovatelce ukončení studia jeho dcery dne 16. 6. 2011. Stěžovatelka z předloženého potvrzení o studiu věděla, že L. M. by měla ukončit studium v červnu roku 2011, a na základě toho jí také rozhodnutím ze dne 23. 5. 2011 odňala sirotčí důchod. Skutečnost, že žalobce již stěžovatelku o ukončení studia samostatně neinformoval, tedy nemá žádnou příčinnou souvislost s tím, že stěžovatelka pokračovala ve výplatě splátek vdoveckého důchodu. Je zřejmé, že stěžovatelka se tohoto pochybení dopustila vlastní vinou, bez vnějšího přičinění. Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 2. 8. 2013, č. j. 4 Ads 58/2013 - 22, konstatoval, že „[n]eoprávněné pobírání důchodu nebo jeho vyplácení v nesprávné vyšší částce však nutně nemusí být v příčinné souvislosti s nesplněním povinnosti uložené příjemci důchodu. V tomto směru ustanovení § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. upravuje odpovědnostní vztah, jehož prvky jsou a) porušení některé ze zákonných povinností příjemce důchodu, b) škodlivý následek, c) kauzální nexus mezi protiprávním jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem.“

Nejvyšší správní soud nepřisvědčil námitce stěžovatelky, že se krajský soud zmýlil, když uvedl, že podle právní úpravy účinné ke dni přiznání vdoveckého důchodu, tj. ke dni 18. 7. 2015, právní úprava umožňovala zachování vdoveckého důchodu při dosažení 55 let. Podle stěžovatelky tato hranice činila 58 let. Nejvyšší správní soud předně konstatuje, že závěr, který stěžovatelka zpochybňuje, učinil krajský soud toliko na okraj, aby doložil, že právní situace pro žalobce nebyla zcela přehledná; ve své úvaze ovšem nepochybil. Ze spisové dokumentace vyplývá, že stěžovatelka poprvé přiznala žalobci vdovecký důchod rozhodnutím ze dne 11. 11. 2005, a to ke dni 18. 7. 2005, nikoliv tedy 18. 7. 2015, jak uvedla stěžovatelka ve své kasační stížnosti. Přitom, podle § 50 odst. 2 písm. e) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 31. 12. 2005, „[p]o uplynutí doby uvedené v odstavci 1 má vdova nárok na vdovský důchod, jestliže dosáhla věku 55 let nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.“

S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji podle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. zamítl.

Žalobce měl ve věci plný úspěch, a proto má právo na náhradu nákladů řízení proti stěžovatelce podle § 60 odst. 1 s. ř. s. ve spojení s § 120 s. ř. s. Žalobce byl v řízení o kasační stížnosti zastoupen na základě plné moci advokátem JUDr. Jiřím Dvořákem. Z obsahu spisu vyplývá, že zástupce žalobce učinil v řízení o kasační stížnosti jeden úkon

právní služby ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Za tento úkon náleží zástupci žalobce odměna ve výši 1.000 Kč podle § 9 odst. 2 ve spojení s § 7 bod 3 advokátního tarifu a dále náhrada hotových výdajů ve výši paušální částky 300 Kč podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu, celkem tedy 1.300 Kč. Protože je advokát plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšuje se tento nárok vůči státu o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je tato osoba povinna z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (§ 35 odst. 7 s. ř. s.). Částka daně z přidané hodnoty vypočtená dle § 37 odst. 1 a § 47 odst. 3 zákona o dani z přidané hodnoty činí 273 Kč. Celkově tedy náleží žalobci náhrada nákladů řízení ve výši 1.573 Kč. Tuto částku je žalovaná povinna zaplatit žalobci do třiceti dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 23. března 2017

JUDr. Jiří Palla
předseda senátu